

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ПАПАЗОВА ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF PAPAJOVA AND OTHERS v. UKRAINE)**

(Заяви №№ 32849/05, 20796/06, 14347/07 and 40760/07)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

15 березня 2012 року

Це рішення є остаточним, але може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Папазова та інші проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Марк Віллігер (Mark Villiger), *Голова*,

Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska),

Андре Потоцький (Andre Potocki), *судді*,

та Стівен Філліпс (Stephen Phillips), *заступник Секретаря секції*,
після обговорення за зачиненими дверима 21 лютого 2012 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за чотирма заявами (№№ 32849/05, 20796/06, 14347/07 та 40760/07), які 19 серпня 2005 року, 19 квітня 2006 року, 20 березня 2007 року та 8 серпня 2007 року відповідно подали до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі — Конвенція) четверо громадян України, пані Ліна Іванівна Папазова (далі — перший заявник), пан Володимир Олександрович Корнієнко (далі — другий заявник), пані Ніна Анатоліївна Костенко (далі — третій заявник) та пан Андрій Валентинович Волик (далі — четвертий заявник).

2. Третього заявника представляв в Суді пан В. П. Кононенко, юрист, який практикує у місті Харкові. Уряд України (далі — Уряд) представляли його Уповноважені — пан Ю. Зайцев та пані В. Лутковська з Міністерства юстиції.

3. Рішеннями Голови п'ятої секції від 5 жовтня 2009 року та 10 вересня 2010 року Уряд було повідомлено про заяви першого та четвертого заявників, а рішенням від 7 лютого 2011 року — другого та третього заявників.

ФАКТИ

4. Заявники народилися у 1953, 1949, 1967 та 1973 роках відповідно. Перший та другий заявники проживають у містах Дніпропетровську та Нікополі відповідно. Третій та четвертий заявники проживають у м. Харкові.

5. Усі заявники звернулися з цивільними позовами до їхніх колишніх роботодавців, вимагаючи поновлення на роботі та сплати пов'язаних з цим виплат, а також відшкодування шкоди за їхні стверджені несправедливі звільнення.

I. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ПОЗОВОМ ПЕРШОГО ЗАЯВНИКА

6. 18 червня 2002 року перший заявник звернувся до Бабушкінського районного суду міста Дніпропетровську (далі — Бабушкінський суд) з позовом про поновлення на роботі (перше провадження). Після розгляду та часткової відмови у задоволенні позовних вимог судами двох інстанцій, включаючи одне відправлення справи на новий розгляд, перший заявник подав касаційну скаргу. 25 серпня 2010 року Верховний Суд відкрив касаційне провадження, яке, за матеріалами справи, досі триває.

7. У той же час, з 25 березня 2002 року до 22 листопада 2007 року, судами трьох інстанцій був розглянутий та частково задоволений окремий позов першого заявника до того ж підприємства-відповідача стосовно виплати заборгованості по заробітній платі (друге провадження).

8. Насамкінець, 9 березня 2004 року перший заявник звернувся до керівництва підприємства з адміністративним позовом (третє провадження), у задоволенні якого 12 липня 2005 року було відмовлено Бабушкінським районним судом. Суд роз'яснив, що заявник повинен подати цивільний позов, якщо він цього бажає. 11 грудня 2007 року перший заявник оскаржив це рішення, стверджуючи, що довідався про нього лише у липні 2007 року. 3 квітня 2008 року апеляційний суд Дніпропетровської області залишив апеляційну скаргу без задоволення як таку, що була подана поза встановленим строком (що обчислювався з 25 липня 2007 року).

II. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ПОЗОВОМ ДРУГОГО ЗАЯВНИКА

9. 14 травня 1999 року другий заявник звернувся до Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області з позовом про поновлення на роботі (далі — Нікопольський суд).

10. 3 5 серпня 1999 року до 15 січня 2002 року провадження було зупинено, очікуючи на результати розгляду двох інших позовів, поданих другим заявником, про ствердженні несправедливі дисциплінарні заходи, застосовані до нього його колишнім роботодавцем.

11. 17 травня 2005 року Нікопольський суд частково задовольнив позов другого заявника.

12. 27 жовтня 2005 року та 3 вересня 2007 року апеляційний суд Дніпропетровської області та Верховний Суд України відповідно залишили більшу частину положень цього рішення без змін.

III. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ПОЗОВОМ ТРЕТЬОГО ЗАЯВНИКА

13. 11 травня 2000 року третій заявник звернувся до Київського районного суду міста Харків (далі — Київський суд) з позовом до свого колишнього роботодавця, вимагаючи, як і інші заявники, поновлення на роботі та сплати певних виплат.

14. З 30 березня 2004 року до 10 січня 2005 року проводилася судова експертиза, призначена за клопотанням підприємства-відповідача.

15. 23 березня 2005 року Київський суд відмовив у задоволенні позову заявника.

16. 7 липня 2005 року та 16 листопада 2006 року апеляційний суд Харківської області та Верховний Суд України відповідно залишили це рішення без змін.

IV. ПРОВДАЖЕННЯ ЗА ПОЗОВОМ ЧЕТВЕРТОГО ЗАЯВНИКА

17. 17 серпня 1999 року четвертий заявник звернувся до Зарічного районного суду міста Суми (далі — Зарічний суд) з кількома цивільними позовами до свого колишнього роботодавця.

18. 24 листопада 1999 року Зарічний суд відмовив у задоволенні позову четвертого заявника.

19. 23 квітня 2001 року апеляційний суд Сумської області скасував це рішення і направив справу на новий розгляд.

20. 4 березня 2002 року Зарічний суд відмовив у задоволенні позову четвертого заявника про поновлення на роботі та виділив інші позови в окреме провадження.

21. 31 липня 2002 року та 25 лютого 2003 року апеляційний суд Сумської області та Верховний Суд України відповідно залишили це рішення без змін.

22. 9 червня 2003 року Зарічний суд відновив розгляд виділених позовів.

23. Своїми рішеннями від 19 листопада 2004 року, 23 лютого 2005 року та 21 червня 2007 року суди трьох інстанцій (Зарічний суд, апеляційний суд Сумської області та апеляційний суд Черкаської області, який діяв як суд касаційної інстанції) частково задовольнили ці позови.

ПРАВО

I. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

24. Суд вважає, що відповідно до пункту 1 правила 42 Регламенту Суду заяви мають бути об'єднані з огляду на спільність їхнього юридичного підґрунтя (див. рішення від 15 листопада 2011 року

у справі «Петров та інші проти України» (*Petrov and Others v. Ukraine*), заяви №№ 44654/06, 32525/08 та 35537/08, п. 31).

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ СТОСОВНО ТРИВАЛОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ

25. Заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 Конвенції на тривалість проваджень у їхніх справах у національних судах (першого провадження у справі першого заявника). Перший та четвертий заявники, крім того, посилались у цьому зв'язку на статтю 13 Конвенції. Суд вважає, що ці скарги повинні розглядатися лише за статтею 6 Конвенції, яка у відповідній частині передбачає таке:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

26. Уряд заперечував проти цього аргументу, стверджуючи, що у ході проваджень не було жодної затримки, відповідальність за яку могла б бути покладена на державу. Як стверджував Уряд, заявники самі сприяли збільшенню тривалості проваджень, зокрема, подаючи різноманітні клопотання та апеляційні скарги (усі заявники), ініціюючи інші провадження, результатів яких потрібно було дочекатися (другий заявник), погоджуючись на проведення судових експертиз, про які клопотали протилежні сторони (третій заявник) або подаючи численні позови, які зрештою призводили до їх роз'єднання (четвертий заявник).

27. Стосовно періодів, що мають братися до уваги, то щодо першого, другого та четвертого заявників провадження тривали у судах трьох інстанцій приблизно вісім років (справа другого заявника, згідно з наявними матеріалами, ще не закінчена), і шість років та шість місяців — щодо третього заявника.

A. Прийнятність

28. Суд зазначає, що ці скарги не є явно необґрунтованими у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Тому вони мають бути визнані прийнятними.

B. Суть

29. Суд повторює, що розумність тривалості провадження повинна визначатися з огляду на обставини справи та з урахуванням таких критеріїв: складність справи, поведінка заявника та відповідних

органів влади, а також ступінь важливості предмета спору для заявника (див., серед багатьох інших судових рішень, рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» (*Frydlender v. France*) [ВП], заява № 30979/96, п. 43, *ECtHR* 2000-VII).

30. Повертаючись до фактів цієї справи, Суд зазначає, що провадження стосувалися трудових спорів, які явно не були особливо складними.

31. Суд також вважає, що у трудових спорах вимагається особлива ретельність, зважаючи на те, що ці провадження мали незаперечну важливість для заявників, а ступінь важливості предмета спору для заявників спонукав до оперативності при прийнятті рішень щодо їхніх вимог (див., серед багатьох інших джерел, рішення від 27 лютого 1992 року у справі «Руотоло проти Італії» (*Ruotolo v. Italy*), Series A № 230-D, С. 39, п. 17; рішення від 30 листопада 2006 року у справі «Красношапка проти України» (*Krasnoshapka v. Ukraine*), заява № 23786/02, пп. 46–47).

32. Суд визнає, що сторони та, зокрема, заявники певною мірою сприяли збільшенню тривалості проваджень. Проте Суд вважає, що лише поведінка заявників не може виправдати загальну тривалість проваджень.

33. Суд неодноразово виявляв порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у справах, що піднімали питання, аналогічні тим, що порушувались у цій справі (див. згадане вище рішення у справі «Фрідлендер проти Франції» (*Frydlender v. France*)).

34. Дослідивши всі надані йому матеріали, Суд вважає, що Уряд не навів жодного факту чи аргументу, здатного переконати його дійти іншого висновку у цій справі. З урахуванням своєї практики з цього питання, Суд вважає, що, в цій справі тривалість провадження була надмірною та несумісною з вимогою «розумного строку».

Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю проваджень.

III. ІНШІ СКАРГИ

35. Усі заявники також скаржилися за статтею 6 Конвенції на результати та несправедливість проваджень у національних судах, а перший заявник, крім того, скаржився на тривалість другого та третього провадження (див. пункти 7–8 вище).

36. Ретельно розглянувши решту скарг заявників у світлі всіх наявних матеріалів та в тій мірі, в якій оскаржувані питання належать до його компетенції, Суд констатує, що вони не виявляють будь-яких ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією.

37. Відповідно ці скарги є явно необґрунтованими і повинні бути відхилені відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

38. Стаття 41 Конвенції зазначає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

39. Перший заявник не подав вимоги щодо справедливої сатисфакції згідно зі встановленою процедурою. Відповідно Суд вважає, що немає підстав для присудження будь-якого відшкодування.

40. Другий заявник вимагав 185 310,16 грн¹ відшкодування матеріальної шкоди, завданої у зв'язку з поновленням на роботі та втратою зарплатні, та 60 000 грн² відшкодування моральної шкоди.

41. Третій заявник вимагав 10 000 євро відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

42. Четвертий заявник вимагав 40 497,07 євро відшкодування матеріальної шкоди та 30 000 євро відшкодування моральної шкоди.

43. Уряд не погодився з такими вимогами як необґрунтованими та надмірними.

44. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між виявленими порушеннями та заявленою матеріальною шкодою, тому відхиляє ці вимоги. Проте, Суд вважає, що заявники зазнали моральної шкоди. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості, Суд присуджує другому заявнику 3100 євро, третьому заявнику 1600 євро, а четвертому заявнику 2100 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові та інші витрати

45. Перший та другий заявники не вимагали компенсації судових витрат, тому Суд нічого не присуджує.

46. Третій заявник вимагав 300 євро компенсації витрат на юридичні послуги під час провадження у Суді, не надавши жодних підтверджуючих документів щодо понесених витрат. Уряд заперечив проти цієї вимоги, зазначивши, що заявник не підтвердив свою вимогу, та припустивши, що заявник представляв себе самотійно.

47. Четвертий заявник вимагав 957,75 євро компенсації судових витрат, включаючи витрати на юридичні послуги, понесені під час провадження у національних судах, надавши підтверджуючі документи щодо розміру понесених витрат з урахуванням індексу

¹ Приблизно 16 180 євро.

² Приблизно 5240 євро.

інфляції. Уряд заперечив проти цієї вимоги, зазначивши, що ця вимога не мала жодного стосунку до цієї справи у Суді.

48. З огляду на документи, що знаходяться в його розпорядженні, а також на свою практику, Суд відхиляє ці вимоги щодо компенсації судових витрат та інших витрат, понесених під час провадження у національних судах, і вважає за належне присудити третьому заявнику 50 євро компенсації витрат, понесених під час розгляду справи у Суді.

С. Пеня

49. Суд вважає за належне призначити пеню, виходячи з граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви.

2. *Оголошує* прийнятними скарги заявників за пунктом 1 статті 6 Конвенції стосовно тривалості проваджень (першого провадження у справі першого заявника), а решту скарг у заявах — неприйнятними.

3. *Постановляє*, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тривалістю проваджень.

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач має сплатити:

(i) панові Корнієнку — 3100 (три тисячі сто) євро відшкодування моральної шкоди;

(ii) пані Костенко — 1600 (одну тисячу шістсот) євро відшкодування моральної шкоди та 50 (п'ятдесят) євро компенсації судових витрат;

(iii) панові Волику — 2 100 (дві тисячі сто) євро відшкодування моральної шкоди;

разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись; ці суми мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначені вище суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

5. *Відхиляє* решту скарг заявників щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 15 березня 2012 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Стівен ФІЛЛІПС
(Stephen Phillips)
Заступник Секретаря

Марк ВІЛЛІГЕР
(Mark Villiger)
Голова